

POSTANOWIENIE

Dnia 24 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzcyk

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku Z. R.

z udziałem M. K. i G. R.

o dział spadku,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 marca 2022 r.,

zażalenia uczestników na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 9 czerwca 2021 r., sygn. akt XXVII Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił skargę kasacyjną M. K. i G. R. od postanowienia tego Sądu z 5 listopada 2020 r., oddalającego ich apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z 22 października 2019 r. w sprawie z wniosku Z. R. z udziałem obojga skarżących o dział spadku po J. R..

Sąd Okręgowy wskazał, że dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawach o dział spadku zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia, która musi być nie niższa niż 150.000 zł (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.). M. K. i G. R. oznaczyli w apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 110.802 zł, z czego kwota 55.401 zł odpowiadała wartości interesu, o którego ochronę zabiegała M. K., a kwota 55.401 zł wartości interesu, o którego ochronę zabiegał G. R. Sąd Okręgowy rozpoznał

apelację uczestników w określonych przez nich granicach zaskarżenia, a w postępowaniu kasacyjnym nie mogą one ulec rozszerzeniu.

Podstawą rozstrzygnięcia był art. 398⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie z 9 czerwca 2021 r. uczestnicy zarzucili, że zostało ono wydane z naruszeniem art. 398⁶ § 3 w związku z art. 398⁶ § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 519¹ § 1 i 4 pkt 4 k.p.c. oraz art. 378 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez ich błędne zastosowanie i bezpodstawne uznanie, iż skarga kasacyjna wniesiona przez uczestników jest niedopuszczalna z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia niższą niż 150.000 zł, podczas gdy po rozszerzeniu apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia zwiększyła się o wartość lokalu i oszczędności w masie spadkowej, przekraczając co do każdego z uczestników kwotę 150.000 zł. Zaskarżeniem apelacyjnym i skargą kasacyjną objęte zostało poza działem spadku także orzeczenie w przedmiocie wynagrodzenia za korzystanie ze spadkowego lokalu, które nie powinno być traktowane jako mieszczące się w kategorii roszczeń wymienionych w art. 519¹ § 1 i 4 pkt 4 k.p.c., a powinno być potraktowane jak roszczenie o zapłatę lub jak inne roszczenie objęte dyspozycją art. 519¹ § 1 k.p.c., co do którego wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną wynosi 50.000 zł, a każdy z uczestników dochodził z tego tytułu kwoty 58.084 zł.

Uczestnicy wniesli o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W tak zwanych sprawach działowych (dział spadku, podział majątku wspólnego małżonków, zniesienie współwłasności), w razie zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy, wartość przedmiotu zaskarżenia wyznacza nie wartość całego dzielonego majątku, ale wartość konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek odwoławczy. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału przysługującego skarżącemu uczestnikowi, chyba że podważa on zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, gdyż wówczas wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest przy tym wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego i podlega

weryfikacji na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., II CZ 64/17, niepubl.).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy postanowieniem z 22 października 2019 r. (I) ustalił, że w skład spadku po J. R. wchodzi: a) lokal mieszkalny nr 101 w budynku przy ul. Ż. w W., stanowiący odrębną nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy w W. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), o wartości 292.000 zł; b) środki w kwocie 109.392,78 zł zgromadzone na rachunkach bankowych w I. S.A w K.; c) środki w kwocie 529,85 zł zgromadzone na rachunku bankowym w P. S.A w W.; (II) dokonał działu spadku po Janie Różyckim w ten sposób, że: a) zarządził sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 101 położonego w budynku przy ul. Ż. w W. w drodze licytacji publicznej, zastrzegając, że suma uzyskana ze sprzedaży lokalu po odliczeniu kosztów licytacji podlega podziałowi między strony w częściach po 1/3; b) środki pieniężne na rachunku w I. S.A w K. przyznał stronom w częściach po 36.464,26 zł; c) środki pieniężne na rachunku bankowym w P. S.A w W. przyznał Z. R. oraz (III i IV) zasądził od niej na rzecz M. K. i G. R. kwoty po 176,61 zł tytułem spłaty, płatne w terminie 7 dni od uprawomocnienia się postanowienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności; (V) zasądził od Z. R. na rzecz M. K. kwotę 202,36 zł tytułem zwrotu 1/3 spłaconego długu J. R. płatną w terminie 7 dni od uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie; oddalił w pozostałym zakresie wnioski wnioskodawczyni (VI) oraz M. K. (VII) i G. R. (VIII).

Postanowienie Sądu Rejonowego z 22 października 2019 r. zaskarżyli apelacją uczestnicy. Wskazali, że dotyczy ona części rozstrzygnięcia, a mianowicie pkt IIa, VII i VIII, a wartość przedmiotu zaskarżenia dla każdego z nich oznaczyli na kwoty po 55.401 zł, łącznie na kwotę 110.802 zł.

Wnioski zaskarżenia dotyczące rozstrzygnięcia w pkt IIa, nakazującego sprzedaż licytacyjną lokalu wchodzącego w skład spadku, wskazują na to, że uczestnicy zmierzali do uzyskania orzeczenia o przyznaniu im tego lokalu ze spłatą na rzecz wnioskodawczyni „w przypadku zasądzenia na rzecz uczestników wynagrodzenia za wyłączone korzystanie przez wnioskodawczynię z tego składnika”

(k. 2423 i k. 2425), a równocześnie zmierzali do zasądzenia na ich rzecz kwot po 55.400,20 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie przez wnioskodawczynię ze spadkowego lokalu w okresie od 25 marca 2011 r. do 31 października 2019 r. i na przyszłość w kwotach po 536,67 zł miesięcznie do czasu uprawomocnienia się zaskarżonego postanowienia, z odsetkami za opóźnienie w zapłacie.

Z powyższego wynika, że określając wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją uczestnicy obliczyli ją i ograniczyli do oddalonych żądań zasądzenia na ich rzecz wynagrodzenia za korzystanie z lokalu przez wnioskodawczynię za okres do 31 października 2019 r., a pominęli określenie wartości przedmiotu zaskarżenia dla żądania odnoszącego się do sposobu zadysponowania spadkowym lokalem mieszkalnym, chociaż zaskarżyli i to rozstrzygnięcie, skoro sformułowali odnoszące się do niego wnioski. Pismem z 24 stycznia 2020 r. uczestnicy oświadczyli nadto, że „z zachowaniem 21 dniowego terminu bez zmiany wartości przedmiotu zaskarżenia dodatkowo” zaskarżają postanowienie w pkt IIb, w zakresie, w jakim przyznano wnioskodawczyni środki pieniężne z rachunku bankowego w kwocie 36.464,26 zł (k. 2459), przy czym jasne jest, że zmierzali w tym zakresie nie tyle do zakwestionowania stanowiska, że powyższa kwota jako 1/3 środków na rachunkach spadkodawcy należy się wnioskodawczyni, co raczej do uzyskania potrącenia z nią kwot mających im się należeć tytułem wynagrodzenia za korzystanie z lokalu spadkowego przez wnioskodawczynię.

Sąd Okręgowy nie zweryfikował podanej przez uczestników wartości przedmiotu zaskarżenia przed rozpoznaniem apelacji uczestników od postanowienia Sądu Rejonowego i apelację tę oddalił.

W skardze kasacyjnej od postanowienia oddalającego apelację uczestników od postanowienia Sądu Rejonowego uczestnicy oznaczyli wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 408.168 zł, z czego 292.000 zł ma przypadać na rozstrzygnięcie odnoszące się do lokalu mieszkalnego, a kwota 116.168 zł na rozstrzygnięcie odnoszące się do wynagrodzenia za korzystanie z niego (po 58.084 zł). Uczestnicy powtórzyli przy tym wnioski, do których zmierzali w apelacji, a mianowicie wydanie orzeczenia przyznającego na ich rzecz spadkowy lokal w częściach po 1/2 ze splatą na rzecz wnioskodawczyni w kwotach po 48.666,67 zł

od każdego z uczestników oraz o zasądzenie na rzecz każdego z nich wynagrodzenia w wysokości po 58.084 zł. Skoro zatem skarga kasacyjna uczestników dotyczy nie tylko oddalenia ich żądań o wynagrodzenie za korzystanie ze spadkowego lokalu, lecz i sposobu zadysponowania tym lokalem w sprawie działowej (zasadę podziału), to przy oznaczaniu wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną należy uwzględnić także wartość podlegającego podziałowi lokalu.

Skoro wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną uczestników co do każdego z nich spełnia kryteria wartościowe określone w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., to zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu – art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394⁶ § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.